
**ORTAKLARIN KOOPERATİF HİZMETLERİNDEN
YARARLANMA OLANAKLARI VE MEMNUNİYET
DURUMLARININ İNCELENMESİ: İZMİR İLİ GÖDENCE
TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ ÖRNEĞİ**

**A RESEARCH ON MEMBERS' SATISFACTION FOR
COOPERATIVE SERVICES: A CASE ON GODENCE RURAL
DEVELOPMENT COOPERATIVE**

Filiz KINIKLI - Cem ÇIKIKÇI - Murat YERCAN**
Yunus Emre İNCE*

Özet

Kooperatifler, ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğe katkı yapan sosyal-ekonomik kuruluşlardır. Ülkemizde kooperatifçilik sistemi oldukça eski olmasına rağmen, diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında yetersiz kalmaktadır.

Bu çalışmada, İzmir ili Seferihisar ilçesine bağlı Gödence köyünde ağırlıklı olarak zeytin-zeytinyağı üretim ve pazarlama faaliyetinde bulunan, 150 ortaklı Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'nin bölge kalkınmasına yaptığı katkılar ve ortaklarına kazandırdığı yenilikler ile ortakların kooperatif hizmetlerinden yararlanma olanakları ve memnuniyet durumları incelenmiştir. Araştırmanın ana kitlesini İzmir ili Seferihisar ilçesinde yer alan Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortakları oluşturmıştır.

Bu kooperatifteki tüm ortakları temsil etmek üzere görüşülecek ortak sayısı oransal örnek hacmi formülü yardımıyla hesaplanmıştır. Oransal örnek hacmi formülüne göre % 90 güven aralığı, % 10 hata payı

*Araş. Gör., Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, filiz.kinikli@ege.edu.tr

** Ziraat Müh., Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü

***Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, murat.yercan@ege.edu.tr

ile örnek hacmi 50 olarak hesaplanmıştır. Gödençe Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortaklarının görüşleri yüzde olarak ve Likert tutum ölçeği kullanılarak değerlendirilmiştir. Sürekli değişkenler için Kolmogorov-Smirnov testi ile normal dağılım testi yapılmıştır. Normal dağılışı göstermeyen değişkenler için Mann-Whitney U testi ve Kruskal- Wallis testi uygulanmıştır.

Kooperatif ortaklarının kooperatif yönetiminden genel anlamda memnun oldukları tespit edilmiştir (ortalama: 3,60 Std. Sapma: 0,642). Ortakların teknik destek memnuniyetinden ise genel olarak memnun olmadıkları tespit edilmiştir (ortalama: 1,79 Std. Sapma: 0,436). Kooperatifinin pazarlama ve satışla ilgili çalışmalarından ortakların genel olarak memnun oldukları tespit edilmiştir (ortalama: 3,96 Std. Sapma: 0,439).

Anahtar Kelimeler: Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Teknik Memnuniyet, Yönetimsel Memnuniyet, Pazarlama Memnuniyeti, İzmir

Jel Kodları: Q13

Abstract

Cooperatives are social-economic organizations, which contribute economic, social, and environmental sustainability. Although the cooperative system in our country is quite old, it is inadequate compared to other countries.

In this study, Gödençe Rural Development Cooperative; which has 150 members, engaged in production and marketing of olive-olive oil and located in Gödençe village in Seferihisar district, İzmir; and its contributions to regional development and innovations to its members and satisfaction and benefits with the cooperative services of the members are examined.

The main population of this study constituted from Gödençe Rural Development Cooperative members, which are residents of Seferihisar in İzmir province.

Proportional sampling method formula is used to calculate sampling size. According to the proportional sampling method, with a 90% confidence interval and 10% margin of error; the required sample size was found to be 50. The opinions of members are approached by using average percentage calculations and Likert type-scale.

The normal distribution test was done with the Kolmogorov-Smirnov test for continuous variables. It was determined that the variables did not show normal distribution.

Mann-Whitney U test and Kruskal-Wallis test were applied for the variables. It was determined that the cooperative members are generally satisfied with the cooperative management (average: 3,60 std. deviation: 0,642).

Cooperative members are not satisfied with the technical support(average: 1,79 std. deviation: 0,436).

It was determined that the cooperative members are generally satisfied with cooperative marketing and sales activities (average: 3,96 std. deviation: 0,439).

Keywords: *Rural Development Cooperatives, Technical Satisfaction, Management Satisfaction, Marketing Satisfaction, İzmir*

GİRİŞ

Tarım, doğasından kaynaklanan nedenlerle üretimden pazarlamaya kadar geçen süreçte çeşitli risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Tarımsal faaliyet doğa ve piyasa unsurlarının oluşturduğu riskler içerisinde gerçekleşmektedir.

Tarımda riskleri azaltmanın ve sektörü güçlü hale getirmenin bir yolu ise üreticilerin örgütlenmesidir. Örgütlenmenin temelini de tarımsal kooperatifler oluşturmaktadır.

Tarım kooperatifi ortakları “çiftçi” ve faaliyet alanı “tarım” olan kooperatiflerdir. Tarımsal amaçlı kooperatifler, tarımsal faaliyeti gerçekleştirmek için köy, belde ve ilçe gibi yerleşim merkezlerinde kurulabilmektedir. Tarım kooperatifleri çiftçilerin ekonomik haklarını korumak ve daha fazla kâr elde etmeleri için kurulurlar. Bu kâr; kooperatifin fiyatları etkilemesi ya da gerekli girdilerin temini ile verim artışı şeklinde olur (Yercan, 2003).

Tarımsal üretimi arttırmanın, kaliteli ürün elde etmenin ve tarım ile uğraşanların yaşam düzeylerini yükseltmenin en önemli yollarından biri, üreticilerin etkili bir biçimde örgütlenmesidir.

Gelişmiş ülkeler incelendiğinde, tarımın gelişip sanayileştiği ve üreticilerinde örgütlendiği görülür.

Çünkü tarım politikalarını oluşturmak, uygulama koşullarını belirlemek ve böylece politik mekanizmaları etkileyebilmek, pazarda etkin olabilmek, çağdaş üretim mekanizmalarını kullanıp verimliliği arttırarak kırsal alan kalkınmasını gerçekleştirmek, örgütsel güçle yani örgütlü üreticilerle olmaktadır (Çıkın, 1992; Kendirlioğlu, 2008).

Tarım kooperatifi üreticilerin tek başlarına karşılayamadıkları ortak ihtiyaçları ve istekleri toplu olarak ve uygun koşullarda karşılamak amacıyla üreticilerce oluşturulan, sahip olunan ve demokratik olarak kontrol edilen özerk bir örgüttür (İnan, 2008:42)

Tarımsal kooperatiflerin temel görevlerinin başında, çiftçilerin

ekonomik haklarını korumak gelmektedir (Turan ve Mülâyim, 1994; Acar ve Yıldırım, 2000). Tarımsal kooperatifler, çiftçiye sağladığı ekonomik yararlar yanında, yöresel ve bölgesel kalkınmada önemli görevler üstlenmektedir (Çıkın ve Yercan, 1995; Acar ve Yıldırım, 2000).

Kooperatiflerin ortaklarına kaliteli hizmet vermesi ortakların kooperatif ile işbirliğini uzun süre devam ettirmesine sebep olacaktır. Bu konu ile ilgili literatürde, çeşitli illeri ve kooperatifleri ele alan kooperatif-ortak ilişkilerini inceleyen çalışmalar yer almaktadır (Kubaş, 1992; Özdemir, 1996; Ertan ve Turan, 2001; Eken, 2010; Kılıç, 2011; Ertan ve Kaya, 2012). Yapılan çalışmalarda ortakların kooperatiflerden memnuniyet düzeylerinin arttıkça, kooperatif ile işbirliği yapma oranının arttığını göstermektedir.

Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri çiftçilerin ihtiyaçları doğrultusunda devletin teşvikleri ile kurulmuş bağımsız kuruluşlar niteliğindedir. Ortaklarının her türlü bitkisel, hayvancılık, ormancılık konularındaki istihsalini geliştirmek ve ihtiyaçları ile ilgili temin, tedarik, işletme, pazarlama, değerlendirme faaliyetlerinde bulunmak, ortakların ekonomik ve sosyal yönden gelişmelerine yardımcı olmak, iş sahası temin etmek, ortakların ekonomik gücünü arttırmak için tabi kaynaklardan faydalanmak, el ve el sanatları ile tarımsal sanayinin gelişmesini sağlayıcı tedbirler almak amacıyla kurulup faaliyet göstermektedirler.

Tarımsal kalkınma kooperatifleri çok amaçlı kooperatifler olmaları ve bünyelerinde önemli tarımsal faaliyetleri bulundurmaları nedeniyle çiftçi gelirine direkt etki eden kooperatiflerdir. İzmir’de süt sektöründe özellikle ihale yapılan bölgelerde üreticiler çoğunlukla ihalelerde tarımsal kalkınma kooperatifleri aracılığıyla temsil edilmektedir (Köroğlu, 2003).

Ülkemizde tarım işletmelerinin çoğunun küçük işletmelerden oluşması, bu işletmelerin ekonomik ve sosyal yönlerden kalkındırılması için önemli aracın tarım kooperatifleri olduğunu da ortaya çıkarmaktadır. Bu bakımdan tarımsal amaçlı kooperatifler, hem piyasalarda fiyat oluşumunda etkili olabilmekte, hem de araçlara giden kazancın büyük bir kısmının üreticinin eline geçmesini sağlamaktadır.

Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin arasında Gödence Tarımsal

Kalkınma Kooperatifinin önemli bir yeri vardır. 150 ortaklı Gödense Tarımsal Kalkınma Kooperatifi zeytin üretimi ve zeytinin işlenmesi ile zeytinyağı olarak İzmir'in Seferihisar ilçesinde aktif olarak faaliyet göstermektedir. Bu araştırmanın kapsamını Gödense Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortakları oluşturmaktadır.

Bu araştırma Gödense Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortaklarına uygulanan anketler ile ortakların iş gücü durumu, işletmecilik faaliyetleri ile kooperatif yönetiminden, kooperatifin sağladığı hizmetlerden, teslim ettikleri zeytinlerin değerlendirilmesinden memnuniyetlerinin tespitini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Kooperatif faaliyetleri sonucunda, ortakların menfaatlerinin yeterince korunup korunmadığının tespiti için üretici memnuniyetinin belirlenip değerlendirilebilmesi açısından çalışma önemli görülmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE BULGULAR

1. Materyal ve Yöntem

Bu araştırmanın ana materyalini İzmir ili Seferihisar ilçesinde Gödense mahallesinin kalkınması ve ürünlerini marka haline getirerek kendi markasını oluşturmuş ve büyüyen, ürünlerinin pazarlanmasına olanak sağlayan, modern donanıma sahip Gödense Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortaklarından anket yoluyla toplanan orijinal veriler oluşturmaktadır. Ayrıca önceden yayınlanmış tezler, araştırmalar, makaleler, bildiriler, proje raporları vb. çalışmanın ikincil veri kaynaklarını oluşturmaktadır.

Araştırmanın ana kitlesini İzmir ili Seferihisar ilçesinde yer alan Gödense Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortakları oluşturmaktadır.

Bu kooperatifteki tüm ortakları temsil etmek üzere görüşülecek ortak sayısı aşağıdaki oransal örnek hacmi formülü yardımıyla hesaplanmıştır (Newbold, 1995).

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{\hat{p}_x}^2 + p(1-p)}$$

n= örnek hacmi

N= Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortak sayısı

$\sigma_{\hat{p}_x}^2$ = Oranın varyansı

Oransal örnekleme formülüne göre % 90 güven aralığı, % 10 hata payı ile örnek hacmi 47 olarak hesaplanmıştır. Örnek hacmi 50'ye tamamlanmıştır.

Anket yoluyla toplanan veriler gerekli kodlamalar ve kontroller yapıldıktan sonra Excell ve SPSS paket programına girilmiştir. Elde edilen veriler analiz edilerek, tablo ve grafikler halinde özetlenmiştir. Ortaklar tarım dışı iş durumlarına ve sahip oldukları arazi miktarlarına göre gruplara ayrılmıştır. Sürekli değişkenler için Kolmogorov- Smirnov testi ile normal dağılım testi yapılmıştır. Verilerin normal dağılışı göstermediği belirlenmiştir. Normal dağılışı göstermeyen değişkenler için Mann-Whitney U testi ve Kruskal- Wallis testi uygulanmıştır.

2. Araştırma Bulguları

2.1. Araştırma Kapsamındaki Kooperatif Ortaklarının Genel Özellikleri

Araştırmanın bu bölümünde Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortaklarının yaş, eğitim, hane halkı büyüklüğü, çiftçilik deneyimi, gelir, kooperatife ortaklık süreleri vb. özelliklerine yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen ortakların genel özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. İncelenen üreticilerin yaşı 28-78 arasında değişmektedir ve ortalama yaş 55,98'dir. Üreticilerin eğitim süresi 5-16 yıl arasında değişmektedir ve ortalama eğitim süresi 6.44 yıl olarak saptanmıştır. Üreticilerin bakmakla yükümlü oldukları kişi sayısı 2.44'dür. Üreticilerin

çiftçilik deneyim süresi 10-65 yıl arasında değişmektedir ve ortalama çiftçilik deneyim süresi 37.98 yıl olarak saptanmıştır. Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'ne ortaklık süresi 7-46 yıl arasında değişmektedir ve ortalama ortaklık süresi 27,20 yıldır. Genel olarak üreticiler uzun yıllardır kooperatife ortak durumdadırlar. Ortakların arazi mevcudu 6-150 dekar arasında değişmektedir. Ortalama arazi mevcudu 65.46 dekadır.

Araştırma kapsamında görüşülen ortakların %10'u kadın, %90'ı erkektir.

Ortakların medeni durumu incelendiğinde; %86'sının evli olduğu, %8'inin bekar olduğu, %6'sının ise diğer olarak belirttikleri dul, boşanmış vb. oldukları görülmüştür.

Ortakların %44'ünün tarım dışı gelirinin olduğu, tarım dışı geliri olanların ortalama aylık tarım dışı gelirlerinin 1900 TL olduğu saptanmıştır. Araştırma kapsamında görüşülen ortakların beyanlarına göre ortalama aylık toplam gelirleri 2355 TL'dir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırma Kapsamındaki Kooperatif Ortaklarına Ait Genel Özellikler

	Min.	Max.	S.S.	Ort.
Yaş(Yıl)	28,00	78,00	14,20	55,98
Eğitim(Yıl)	5,00	16,00	3,07	6,44
Bakmakla Yükümlü Kişi Sayısı	,00	6,00	1,37	2,44
Çiftçilik Deneyim Yılı	10,00	65,00	15,44	37,98
Gödence TKK'ne ortaklık süresi (Yıl)	7,00	46,00	13,16	27,20
İşlenen Toplam Arazi (dekar)	6,00	150,00	36,05	65,46
Aylık Toplam Gelir (TL)	500,00	6000,00	1183,14	2355,00
Aylık Tarım Dışı Gelir (TL)	1000,00	5000,00	1089,45	1900,00

Gödence Tarımsal kalkınma kooperatifi ortaklarının başka bir kooperatife üyelik/ortaklık durumları incelendiğinde; %98'inin başka bir kooperatife ortaklıklarının olduğu bunun da Tarım Kredi Kooperatifi olduğu görülmüştür (Tablo 2).

Ankete katılan ortakların %24'ü, 30 dekardan az araziye sahiptirler. %20'si 30-60 dekar arası, %30'u 60-90 dekar arası ve %26'sı da 90 dekardan daha fazla araziye sahiptirler.

Tablo 2. Ortakların Başka Bir Kooperatife Üyelik Durumu

Ortakların Başka Kooperatife Üyelik Durumu	Sayı	%
Evet	49	98,0
Hayır	1	2,0
Toplam	50	100,0

Tablo 3. Ortakların Sahip Olduğu Arazi Miktarlarının Dağılımı

Sahip olunan arazi miktarı(dekar)	Sayı	%
>30	12	24,0
30-60	10	20,0
60-90	15	30,0
90<	13	26,0
Toplam	50	100,0

Ortakların yetiştirdikleri ürünler ve kooperatife verdikleri ürünler incelendiğinde; ankete katılan ortaklardan 28'i sadece zeytin üretmektedir. 22 kişi hem zeytin hem de diğer (üzüm, armut, mandalina) ürünlerin üretiminde bulunmaktadır.

Ortaklar yetiştirdikleri ürünlerden sadece zeytini kooperatife satmaktadırlar. Kooperatife satılan zeytinler kooperatif bünyesinde işlenir ve işlenen zeytinin %10-12'lik kısmı kooperatif kendi bünyesine alarak, elde edilen zeytinyağı üreticiye verilmektedir.

Ankete katılan ortakların %40'ı kooperatif dışına da ürün satmakta, %60'ı ise kooperatif dışına ürün satmamaktadır. Kooperatif dışına ürün satan ortakların %75'i perakende olarak satış yapmakta, %25'i ise ürünlerini tüccara satmaktadır (Tablo 4).

Ortakların kooperatif dışına sattıkları ürünlerin fiyatları şu şekildedir: üzüm pekmezi 17 TL, sofralık üzüm 2 TL, armut 3,5TL, mandalina 0,50 TL'dir.

Tablo 4. Ortakların Kooperatif Dışına Ürün Verme Durumu ve Birim Fiy:

Ortakların Kooperatif Dışına Ürün Verme Durumu	Sayı	%
Evet	20	40,0
Hayır	30	60,0
Toplam	50	100,0
Ortakların Kooperatif Dışında Ürünlerini Sattığı Yerler	Sayı	%
Perakende	15	75,0
Tüccara	5	25,0
Toplam	20	100,0

2.2. Ortakların Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ile ilgili Memnuniyet Değerlendirmesi

2.2.1. Kooperatif Ortaklarının Yönetimsel Memnuniyet Düzeyleri

Araştırma kapsamında görüşülen ortaklar ile yapılan anketlerde, ortakların Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifinden beklentileri 5’li likert ölçeği kullanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Yönetimsel memnuniyetin belirlenmesinde, 5’li likert ölçeğinde kullanılan ölçekler 1: Hiç, 2: Nadiren (çok az), 3: Ara sıra (bazen), 4: Genellikle, 5: Her zaman olarak değerlendirilmiştir. Bunun dışındaki tüm memnuniyet ölçekleri 1: Hiç Katılmıyorum, 2: Kısmen Katılıyorum, 3: Orta Derecede Katılıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum şeklindedir.

Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatif ortaklarına düzenlenen anket sonuçlarına göre; ortaklar ilçelerindeki kooperatifi mesleki faaliyetleri için olan ziyaretlerin dışında da genelde ziyaret etmektedirler. Ortakların, Gödence Kooperatifi teknik personelinden, çalışan idari personelden ve yönetim kurulu üyelerinden genelde memnun oldukları belirlenmiştir. Genel yönetimsel memnuniyet düzeyinin iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Yönetimsel Memnuniyet

	Ortalama	Std.Sapma
Kooperatifinizi ne sıklıkta ziyaret edersiniz?	3,38	0,780
Kooperatifiniz sizlerle ne sıklıkta toplantı yapar?	2,68	0,513
Kooperatif yönetimi, kooperatifin faaliyetleri ve sorunları hakkında size ne sıklıkla bilgi verir?	2,84	0,710
Kooperatifinizin yönetim kurulu ve üyelerinden ne derece memnunsunuz?	4,00	1,069
Kooperatifinizin çalışan idari personelin ilgisinden ne derece memnunsunuz?	4,10	0,931
Kooperatifinizde çalışan teknik personele ne derece güvenirsiniz?	4,10	0,953
Genel olarak kooperatifinizin yönetim ve idaresinden memnun musunuz?	4,12	0,918
Genel Yönetimsel Memnuniyet	3,60	0,642

2.2.2. Kooperatif Ortaklarının Teknik Bilgi Memnuniyet Düzeyleri

Gödençe Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortaklarının teknik bilgi memnuniyet düzeyleri incelendiğinde; kooperatifin ortaklara gübreleme, ilaçlama ve sulama konusunda teknik destekte bulunmadığı görülmektedir. Genel olarak teknik destek durumu incelendiğinde ise memnuniyet düzeyinin oldukça düşük olduğu anlaşılmaktadır. Ortaklar organik tarıma dayalı ürün yetiştirmektedir. Bu sebeple uygulanan teknik destek az olmaktadır.

Ortakların sahip olduğu arazi miktarına göre teknik memnuniyet durumu incelendiğinde; kooperatifin toprak ve yaprak analizi, budama konusunda ve hasat konusunda üreticiyi desteklemesi durumu istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı bulunmuştur. 30 dekar ve altı arazisi olan ortaklar toprak ve yaprak analizi konusundaki teknik desteğinden diğer gruplara göre daha memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Arazi miktarı 90 dekar üstü olan ortakların budama konusunda ve hasat konusunda

Tablo 6. Teknik destek memnuniyeti

	Ortalama	Std.Sapma
Kooperatifim çeşit seçimi ve fidan temini konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemektedir.	2,36	0,827
Kooperatifim toprak ve yaprak analizi konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemektedir.	2,10	0,863
Kooperatifim gübreleme konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemektedir.	1,08	0,274
Kooperatifim sulama konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemektedir.	1,16	0,584
Kooperatifim ilaçlama konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemektedir.	1,10	0,463
Kooperatifim budama konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemekte ve eğitmektedir.	2,26	0,899

Tablo 7. Ortakların sahip olduğu arazi miktarına göre teknik memnuniyet durumu

	<30	30-60	60-90	90<	Ortalama
Kooperatifim çeşit seçimi ve fidan temini konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemektedir.	2,42	2,20	2,27	2,54	2,36
Kooperatifim toprak ve yaprak analizi konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemektedir.*	2,42	2,10	1,60	2,38	2,10
Kooperatifim gübreleme konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemektedir.	1,08	1,10	1,13	1,00	1,08
Kooperatifim sulama konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemektedir.	1,17	1,30	1,07	1,15	1,16
Kooperatifim ilaçlama konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemektedir.	1,00	1,10	1,07	1,23	1,10
Kooperatifim budama konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemekte ve eğitmektedir.**	1,83	2,30	2,13	2,77	2,26
Kooperatifim hasat konusunda üreticiyi teknik olarak desteklemektedir.*	2,00	2,40	2,33	3,15	2,48

*Kruskal Wallis testine göre gruplar arasındaki fark $p < 0,05$ için anlamlıdır.

** Kruskal Wallis testine göre gruplar arasındaki fark $n < 10$ için anlamlıdır

kooperatifin teknik desteğinden daha memnun oldukları görülmektedir.

2.2.3. Kooperatif Ortaklarının Pazarlama ve Satış ile ilgili Memnuniyet Düzeyleri

Araştırma kapsamında görüşülen Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortaklarının kooperatifin sunduğu pazarlama ve satış faaliyetlerinden memnun oldukları görülmüştür. Ortaklar zeytinlerinin hak yağ olarak sıkılmasından memnun olduklarını dile getirmişlerdir.

Ortaklar kooperatifin markasının tüketicilerde güven oluşturmamasından, sattıkları ürünlerin bedelinin zamanında ödenmesinden, kooperatifin modern donanımına sahip olmasından ve kooperatifin e-ticaret yaparak ürünlerin pazarlamasından çok memnun oldukları görülmektedir. Fakat, kar paylarının dağıtılmamasından memnun olmadıkları görülmüştür. Kooperatif kar paylarını, ortaklara dağıtmayarak, modern donanımına yatırım yapmaktadır. Ortaklar modern donanımdan çok memnun olduklarını dile getirmekte fakat kar paylarının da aynı zamanda dağıtılmasını isteyerek kendileri ile çelişmektedir.

Tablo 8. Pazarlama ve satışla ilgili memnuniyet

	Ortalama	Std.Sapma
Kooperatife ürünlerimi uygun fiyattan satıyorum.	4,18	1,004
Kooperatif sattığım ürünün bedelini zamanında ödemektedir.	4,62	0,635
Kooperatif kar paylarını zamanında ve yeterli dağıtıyor.	1,00	0,000
Kooperatifimin modern donanımına sahip olmasından memnunum.	4,46	0,579
Kooperatifim ürünleri pazarlama ve satış konularında bizleri desteklemektedir.	4,42	0,731
Kooperatifin e-ticaret yaparak ürün pazarlaması ürünlerimizin katma değerini artırmaktadır.	4,38	0,697
Kooperatifin markası tüketicilerde güven oluşturmıştır.	4,64	0,525
Genel Pazarlama ve Satış Memnuniyeti	3,96	0,439

Ortakların sahip olduğu arazi miktarına göre pazarlama memnuniyeti durumu incelendiğinde; kooperatifin ödeme şeklinin zamanında ödediği durumu istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı bulunmuştur.

Ortakların arazi miktarı durumuna göre durum incelendiğinde; 90 dekar üstü arazisi olan ortakların sattıkları ürünlerinin bedelini zamanında almasından, daha az arazisi olan ortaklara göre memnuniyet düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür.

Ortakların aylık gelirine göre pazarlama memnuniyet durumu incelendiğinde; ortakların aylık gelir durumuna göre pazarlama ve satış memnuniyeti incelendiğinde; kooperatifin ürünleri uygun fiyattan aldığı, ortakları pazarlama ve satış konusunda desteklediği, e-ticaret yoluyla

Tablo 9. Ortakların sahip olduğu arazi miktarına göre pazarlama memnuniyeti durumu

	<30	30-60	60-90	90<	Ortalama
Kooperatife ürünlerimi uygun fiyattan satıyorum.	4,42	4,00	4,00	4,31	4,18
Kooperatif sattığım ürünün bedelini zamanında ödemektedir.*	4,75	4,50	4,27	5,00	4,62
Kooperatif kar paylarını zamanında ve yeterli dağıtıyor.	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Kooperatifimin modern donanıma sahip olmasından memnunum.	4,50	4,50	4,27	4,62	4,46
Kooperatifim ürünleri pazarlama ve satış konularında bizleri desteklemektedir.	4,25	4,40	4,47	4,54	4,42
Kooperatifin e-ticaret yaparak ürün pazarlaması ürünlerimizin katma değerini artırmaktadır.	4,25	4,50	4,33	4,46	4,38
Kooperatifin markası tüketicilerde güven oluşturmıştır.	4,50	4,50	4,67	4,85	4,64

*Kruskal Wallis testine göre gruplar arasındaki fark $p < 0,05$ için anlamlıdır.

**Kruskal Wallis testine göre gruplar arasındaki fark $p < 0,10$ için anlamlıdır.

ürünlere katma değer kattığı ve markası tüketicilere güven oluşturduğu ifadeleri istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı bulunmuştur. Bu konularda aylık geliri 3000 TL üzeri olan ortakların, geliri daha az olan ortaklara göre memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 10. Ortakların aylık gelirine göre pazarlama memnuniyet durumu

	<2000 TL	2000-3000 TL	3000<	Ortalama
Kooperatife ürünlerimi uygun fiyattan satıyorum.**	4,07	4,07	4,86	4,18
Kooperatif sattığım ürünün bedelini zamanında ödemektedir.	4,62	4,50	4,86	4,62
Kooperatif kar paylarını zamanında ve yeterli dağıtıyor.	1,00	1,00	1,00	1,00
Kooperatifimin modern donanıma sahip olmasından memnunum.	4,52	4,21	4,71	4,46
Kooperatifim ürünleri pazarlama ve satış konularında bizleri desteklemektedir.*	4,52	4,00	4,86	4,42
Kooperatifin e-ticaret yaparak ürün pazarlaması ürünlerimizin katma değerini artırmaktadır.*	4,45	4,00	4,86	4,38
Kooperatifin markası tüketicilerde güven oluşturmıştır.**	4,72	4,36	4,86	4,64

*Kruskal Wallis testine göre gruplar arasındaki fark $p<0,05$ için anlamlıdır.

**Kruskal Wallis testine göre gruplar arasındaki fark $p<0,10$ için anlamlıdır.

SONUÇ

Araştırma kapsamında görüşülen Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortaklarının ortalama 55.98 yaşında olduğu ve eğitimlerinin ilköğretim düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Ortakların yaklaşık 38 yıldır çiftçilikle uğraştıkları ve uzun yıllardır (27,20) kooperatife ortak oldukları görülmüştür. Görüşülen 50 ortaktan 49'unun Tarım Kredi Kooperatifine de ortaklığı olduğu saptanmıştır. Ortakların sahip olduğu ortalama arazi genişliği 65,46 dekadır ve ortalama aylık gelirleri 2355

TL'dir. Araştırma kapsamında görüşülen ortaklardan 28'i sadece zeytin üretiminde bulunmaktadır. 22 kişi ise zeytinin dışında üzüm, armut, mandalina gibi ürünleri de üretmektedir. Genel olarak bu ürünleri öz tüketim olarak kullanmalarının yanında pazarda perakende olarak satışını yaptıkları veya tüccara sattıkları da görülmüştür.

Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin ortaklardan zeytini alma ve işleme usulü şöyledir; ortaklar topladıkları zeytinleri kooperatife vermekte; işlenen ve yağa dönüştürülen zeytinin %10-12'lik kısmı kooperatif bünyesinde kalmakta ve geri kalan zeytinyağı ortaklara verilmektedir.

Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortaklarının kooperatiften memnuniyet düzeyi ölçülürken üç ölçüt ele alınmıştır. Bunlar; yönetsel memnuniyet, teknik bilgi memnuniyeti, pazarlama ve satış ile ilgili memnuniyettir.

Elde edilen sonuçlara göre; ortakların Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin genel olarak yönetim ve idaresinden memnun oldukları saptanmıştır. Ortaklar kooperatifin teknik personelinde, çalışan idari personelden ve yönetim kurulu üyelerinden genelde memnundurlar. Genel teknik bilgi memnuniyet düzeyinin ise düşük olduğu söylenebilir.

Özellikle, kooperatifin ortaklara gübreleme, ilaçlama ve sulama konusunda teknik destekte bulunmadığı görülmektedir. Gödence mahallesinde genel olarak zeytinlerde sulama yapılmadığı göz önüne alınırsa, ortakların sulama konusunda kooperatiften teknik destek beklemeleri yersiz bir durum olduğu dikkat çekmektedir. Ortakların sahip olduğu arazi miktarına göre teknik memnuniyet durumu incelendiğinde; kooperatifin toprak ve yaprak analizi, budama konusunda ve hasat konusunda üreticiyi desteklemesi durumu istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı bulunmuştur.

30 dekar ve altı arazisi olan ortaklar toprak ve yaprak analizi konusundaki teknik destekten diğer gruplara göre daha memnun iken, 90 dekar üstü arazisi olan ortaklar budama ve hasat konusundaki teknik destekten diğer gruplara göre daha memnundurlar. Araştırma kapsamında görüşülen ortakları kooperatifin sunduğu pazarlama ve

satış faaliyetlerinden genel olarak memnundurlar. Ortaklar, kooperatif markasının tüketicilerde güven oluşturduğunu düşünmekte ve özellikle kooperatifin e-ticaret yolu ile ürünleri pazarlayarak katma değer yaratmasından çok memnundurlar.

KAYNAKÇA

Acar, İbrahim; Yıldırım, İbrahim (2000), “Mandıra İşleten Dönerdere Tarımsal Kalkınma Kooperatifine Ortak İşletmelerin Ekonomik Analizi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi (J.Agric. Sci.), 2000, 10(1):61-70.

Çıkın, Ayahan; Yercan, Murat (1995), “Tarımda Üretici Örgütlenmesi”, Türkiye Ziraat Müh. IV. Teknik Kongresi. TOBB. Ziraat Mühendisleri Odası. Ankara.

Çıkın, Ayhan (1992), “Tarım Kesiminde Kooperatif Örgütlenme ve Tarımsal Kooperatifçilik Politikası”, 2000’li Yıllara Doğru Türkiye Tarımı-Tarım Haftası’92 Sempozyumu, TMMOB-ZMO.(7-10 Ocak 1992), Ankara.

Eken, Mehmet (2010), “Tüketim Kooperatiflerinde Ortak-Kooperatif İlişkisi: Damla Tüketim Kooperatifi Örneği”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Ertan, Adnan; Kaya, Muhammed Selçuk (2012), “Çünür Sulama Kooperatifinde Kooperatif-Ortak İlişkilerinin Analizi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2012/2, Sayı:16.

Ertan, Adnan; Turan, Ahmet (2001), “Gülbirlik Ortaklarının Kooperatif Ortak İlişkisi Yönünden Analizi”, SDÜ İ.İ.B.F. Dergisi, C.6, S.2, s. 29-43.

İnan, Hakkı (2008), “Türkiye’de Tarımsal Kooperatifçilik ve AB Modeli”, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın no:2008-73, İstanbul

Kendirlioğlu, Önder (2008), “Tariş Zeytin Ve Zeytinyağı Tarım

Satış Kooperatifleri Birliği Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi Ve Üretici Memnuniyetinin Belirlenmesi: Aydın İli Örneği”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın

Kılıç, Bakiye (2011), “Samsun İlindeki Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde Ortak-Kooperatif İlişkilerinin Analizi”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Samsun

Köroğlu, Semiha (2003), “Avrupa Birliğinde ve Türkiye’de Tarımsal Örgütlenme” Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Avrupa Topluluğu Koordinasyon Dairesi Başkanlığı. AT Uzmanlı Tezi.

Kubaş, Ahmet (1992), “Anamur Pamuk, Yerfıstığı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifinin Ekonomik Yapısı ve Kooperatif Ortak İlişkileri”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne

Newbold, Philadelphia (1995), “Statistics for Business and Economics”, Prentice Hall International Editions.

Özdemir, Gülen (1996), “Tekirdağ İlinde Tarımsal Kooperatiflerde Kooperatif Ortak İlişkileri”, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Turan, Ahmet; Mülayim, Ziya Gökalg (1994), “Süt Fabrikası İşleten Tonya ve Bütün Köylerini Kalkındırma Kooperatifinin Tarımsal Kooperatif İşletmeciliği Yönünden Analizi”, 94 Kooperatifçilik Yıllığı. Türk Kooperatifçilik Kurumu, Yay. No:85, s:34-45, Ankara.

Yercan, Murat (2003), “Tarım Kooperatifleri”, Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama ve Araştırma Merkezi